

درس هفتم : برترین بانو

سوالات چهارگزینه ای

- ۱- عبارت مقابل کدام ویژگی حضرت زهرا سلام الله علیها را بیان می کند؟ «معارف و احکام دین را به زنان می آموخت و با گشاده رویی به سوالات آنان جواب می داد.»
- الف) حضور در اجتماع (ب) ساده زیستی (ج) حیا و عفت (د) اهمیت دادن به خانواده
- ۲- کدام یار پیامبر(ص) از ساده زیستی دختر پیامبر(ص) تعجب می کرد؟
- الف) مالک اشتر (ب) سلمان فارسی (ج) عمار یاسر (د) سعد بن معاذ
- ۳- این جمله پیامبر(ص) درباره کیست؟ «او شادمانی قلب من است.»
- الف) حضرت خدیجه (س) (ب) حضرت فاطمه (س) (ج) امام حسین (ع) (د) امام حسن (ع)
- ۴- محاصره شعب ابوطالب چند سال طول کشید؟
- الف) پنج سال (ب) دو سال (ج) سه سال (د) هفت سال
- ۵- باتوجه به سخن پیامبر(ص): «سرور زنان بهشتی چه کسی می باشد.»
- الف) حضرت خدیجه(س) (ب) حضرت فاطمه(س) (ج) حضرت رقیه(س) (د) حضرت زینب(س)
- ۶- این سخن حضرت فاطمه(س) که می فرمایند: «خوشحالم از اینکه رسول خدا مرا از روبرو شدن با مردان نامحرم بی نیاز ساخت» گویای کدام ویژگی ایشان است.
- الف) حیا و عفت (ب) حضور در اجتماع (ج) ساده زیستی (د) علاقه شدید به پیامبر(ص)
- ۷- پیامبر(ص) درباره چه کسی می فرمایند: «خداوند او را دوست دارد و دوستان او را نیز دوست دارد.»
- الف) حضرت خدیجه(س) (ب) حضرت فاطمه(س) (ج) حضرت حسین(ع) (د) حضرت حسن(ع)
- ۸- «ایشان به هنگام جنگ برای رزمندگان نان می فرستاد و به هنگام نیاز در پشت صحنه جبهه به مداوا و آبرسانی مجروحان مشغول می شد.»
- این جملات کدام ویژگی حضرت فاطمه(س) را توصیف می کند.
- الف) حیا و عفت (ب) حضور در اجتماع (ج) ساده زیستی (د) علاقه شدید به پیامبر(ص)
- ۹- کدام عبارت به ویژگی «حیا و عفت» حضرت فاطمه (س) اشاره دارد.
- الف) خوشحالم از اینکه رسول خدا مرا از روبرو شدن با مردان نامحرم بی نیاز ساخت.
- ب) هنگام نیاز در جبهه به مداوا و آبرسانی مجروحان مشغول می شد.
- ج) معارف و احکام دین را به زنان می آموخت و با گشاده رویی به پرسش های آنان پاسخ می گفت.
- د) هرگاه غذای نیکوئی تهیه می کرد رسول خدا را نیز دعوت می کرد.

۱۰- علت خوشحالی حضرت فاطمه (س) از «تقسیم کارها ی خانه» توسط حضرت محمد(ص) چه بود.

الف) راحت شدن از کارها (ب) روبرو نشدن با مردان نامحرم

ج) حضور بیشتر در اجتماع (د) انجام ندادن کارهای سنگین

۱۱- با توجه به سخن پیامبر(ص) نتیجه دوستی با حضرت فاطمه(س) چیست؟

الف) ایجاد علاقه به پیامبر(ص) (ب) باحیا و عفت شدن (ج) خشنودی خدا (د) ساده زیست شدن

۱۲- بخشیدن گردنبنند گرانها توسط حضرت فاطمه(س) به شخص فقیر نشان دهنده کدام ویژگی ایشان می باشد.

الف) حیا و عفت (ب) حضور در اجتماع (ج) ساده زیستی (د) ایثار و بخشندگی

سوالات صحیح و غلط

عبارت های صحیح را با علامت ✓ و غلط را با علامت ✗ مشخص کنید.

ردیف	جملات و عبارات	صحیح	غلط
۱	حضرت فاطمه (س) نسبت به پدرش همچون یک مادر مهربان بودند.		
۲	حضرت فاطمه (س) عبادت را فقط در نماز و روزه نمی دید.		
۳	حضرت فاطمه (س) معارف و احکام دین را به زنان می آموخت.		
۴	حضرت فاطمه زهرا (س) به تربیت و آموزش فرزنداناش نیز توجه خاصی داشت.		
۵	حضرت فاطمه زهرا (س) سرور همه زنان عالم بود، کار خانه را عیب می دانست.		

سوالات کامل کردنی (تکمیلی)

۱- حضرت فاطمه(س) نگران ..... بود.

۲- ..... که یکی از یاران پیامبر(ص) بود از ساده زیستی حضرت فاطمه(س) تعجب کرد.

۳- حضرت فاطمه (س) سعادت همه زنان را در ..... می دانست.

۴- سرور زنان و برترین بانوی جهان ..... می باشند.

۵- بنابه فرموده ی پیامبر(ص) داشتن دختر موجب ..... بود.

۶- فاطمه زهرا(س) ..... سال بیشتر نداشت که مشرکان مکه، پیامبر و خویشانش را ..... سال در شعب ابوطالب در محاصره قرار دادند.

سوالات تشریحی

- ۱- چهار مورد از ویژگی های اخلاقی فاطمه زهرا (س) را بنویسید.
- ۲- چرا فاطمه (س) پس از تقسیم کار، از کار در منزل خوشحال شد؟
- ۳- پیامبر(ص) در برابر بی تابی های حضرت فاطمه (س) در آخرین لحظات عمرشان چه مژده ای به ایشان دادند؟
- ۴- دلیل ازدواج حضرت فاطمه (س) با امیرالمؤمنین، با وجود اینکه خواستگاران ثروتمندی داشت چه بود؟
- ۵- چرا حضرت زهرا سلام الله علیها، هرگز چیزی از امیرالمؤمنین درخواست نمی کرد؟
- ۶- یک نمونه از ایثار و بخشندگی حضرت فاطمه (س) را بیان کنید.
- ۷- با توجه به فرمایش پیامبر(ص) جایگاه حضرت فاطمه (س) را در بین زنان عالم بیان کنید.
- ۸- بهترین هدیه ی خداوند به بهترین بنده اش (پیامبر) در روزگار جاهلیت چه بود؟
- ۹- اعراب جاهلی چه دیدی نسبت به زن داشتند و پیامبر (ص) چگونه با این دیدگاه به مبارزه پرداختند؟
- ۱۰- برخی از نشانه های علاقمندی پیامبر(ص) به حضرت فاطمه (س) را بنویسید.
- ۱۱- این جمله ی پیامبر(ص) در مورد حضرت فاطمه (س) چه معنا و مفهومی دارد؟
«فاطمه سرور زنان اولین و آخرین و برترین بانوی جهان است.»
- ۱۲- چه عواملی باعث شد حضرت فاطمه زهرا (س) در دوران کودکی شهر و دیار خود را ترک کند و به همراه پدر به مدینه هجرت کند؟
- ۱۳- کدام سخن (مژده) پیامبر(ص) در لحظات پایانی عمرش، باعث ایجاد لبخند در چهره ی حضرت فاطمه ی زهرا (س) شد؟
- ۱۴- با توجه به فرمایش امام علی علیه السلام بیان کنید که، چگونه حضرت فاطمه(س) مایه ی آرامش خانواده اش بود.
- ۱۵- نمونه ای از حضور ضروری حضرت فاطمه (س) را در اجتماع نام ببرید.
- ۱۶- حضرت علی(ع) و حضرت فاطمه (س) از راهنمایی های ارزنده چه کسی، برای ادامه زندگی مشترکشان استفاده کردند؟

پاسخ خودت را امتحان کن و فعالیت ها «پیام های آسمان هفتم» درس هفتم : برترین بانو

- ۱- چرا حضرت زهرا سلام الله علیها، هرگز از امیرالمؤمنین چیزی درخواست نمی کرد؟
بنا بر فرموده ی حضرت علی(ع) ایشان (حضرت فاطمه «س») برای خودش چیزی از من نخواست. مبادا من نتوانم آن را فراهم کنم و شرمنده شوم.
  - ۲- دلیل ازدواج حضرت فاطمه (س) با امیرالمؤمنین، با وجود این که خواستگاران ثروتمندی داشت، چه بود؟
حضرت فاطمه (س) ایمان را به ثروت برتری داد.
  - ۳- پنج مورد از ویژگی های اخلاقی حضرت فاطمه (س) را بنویسید.
الف : حیا و عفت	ب : علاقه شدید به پیامبر(ص)	ج : اهمیت دادن به خانواده و خانه داری
د : ساده زیستی	و : ایثار و بخشندگی	ه : حضور در اجتماع

به نظر شما چرا خداوند با وجود اینکه دختر در میان مردم زمان پیامبر اکرم (ص) مایه ی ننگ بود، به ایشان فرزند دختر داد؟

فعالیت دوم :

پیامبر اکرم درباره حضرت فاطمه سلام الله عليها می فرماید:
 خداوند فاطمه را دوست دارد و دوستداران فاطمه را نیز دوست دارد. خداوند با خوشحالی فاطمه خشنود و با خشم او خشمگین می شود.
 به نظر شما چرا خداوند با خوشحالی حضرت فاطمه سلام الله عليها خشنود و با خشم ایشان خشمگین می شود؟ درباره این موضوع با همکلاسی هایتان صحبت کنید.

فعالیت سوم :

با توجه به آیات ذیل که ویژگی های مومنان را ذکر کرده است، بگویید هر آیه به کدام قسمت داستان اشاره دارد.

کمک کردن به پیرمرد

يُوْتِرُونَ عَلَىٰ اَنْفُسِهِمْ وَاَوْ كَانِ بِهِنَّ حَاصَّةً
 دیگران را برخودش ترجیح می دهند هر چند خود نیازمند باشند.

دادن گردنبند ارزشمند به پیرمرد

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ
 هرگز به نیکی (راستین) دست نمی یابید مگر آنکه از آنچه دوست دارید انفاق کنید.

بازگشت گردنبند به حضرت زهرا (س)

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُوْ خَيْرٌ مِنْهَا
 هرکس کار نیکی کند بهتر از آن را پاداش می گیرد.

۱- کدام هدیه ی خداوند به پیامبر اکرم(ص)، در شرایطی که دختر ننگ و عار بود موجب برکت زندگی پیامبر صلی الله علیه و آله بود؟

الف) فرزند دختر(فاطمه«س»)   ب) فرزند پسر «ابراهیم»   ج) مقام رسالت   د) قرآن

۲- معنی این سخن پیامبر صلی الله علیه و آله در مورد حضرت زهرا سلام الله علیها چیست؟

« فاطمه سرور زنان اولین و آخرین و برترین بانوی جهان اسلام است.»

الف) در بین زنان عالم در همه ی زمان ها بهترین است.

ب) در بین زنان زمان های گذشته و حال بهترین است.

ج) در بین زنان آینده عالم بهترین است.

د) در بین زمان گذشته عالم بهترین بود.

۳- تقسیم کار میان علی علیه السلام و حضرت زهرا سلام الله علیها را ..... انجام داد و کارهای ..... خانه با علی علیه السلام و کارهای ..... خانه با زهرا سلام الله علیها بود.

الف) خدا - بیرون - داخل   ب) جبرئیل - داخل - بیرون

ج) پیامبر(ص) - بیرون - داخل   د) حضرت علی - داخل - بیرون

۴- خوشحالی حضرت زهرا سلام الله علیها از تقسیم کار مربوط به کدام صفت ایشان است؟

الف) علاقه ی شدید به پیامبر(ص)   ب) حیا و عفت

ج) حضور در صحنه اجتماع   د) ساده زیستی

۵- اینکه پیامبر(ص) هنگام سفر با آخرین نفری که خداحافظی می کرد و هنگام بازگشت با اولین فردی که دیدار می کرد فاطمه سلام الله علیها بود می توان به ..... پی برد.

الف) اهمیت خداحافظی   ب) رابطه پدر و فرزندی

ج) علاقه شدید پیامبر(ص) به او و برعکس   د) اهمیت آموزش به اصحاب

۶- کدام عبارت بیانگر حضور در صحنه اجتماع حضرت زهرا سلام الله علیها نمی باشد؟

الف) آموزش معارف دین به زنان   ب) ایراد سخن و خطبه در مسجد مدینه

ب) پخت نان در خانه برای جبهه جنگ   د) دعا در نماز شب در حق مردم

۷- عبارت های صحیح را با علامت ✓ و غلط را با علامت ✗ مشخص کنید.

ردیف	جملات و عبارات	صحیح	غلط
۱	فاطمه (س) از تقسیم کار پیامبر(ص) بسیار خوشحال شد زیرا از روبرو شدن با مردان نامحرم بی نیاز ساخت.		
۲	حضرت فاطمه (س) عبادت را تنها در نماز و روزه می دید، رسیدگی به محرومان را عبادت نمی دانست.		
۳	فاطمه(س) با اینکه خواستگاران زیادی داشت علی(ع) را برگزید که از مال دنیا ثروت زیادی نداشت.		
۴	حضرت فاطمه (س) چادر گران قیمت و لباس فاخر می پوشید.		
۵	حضرت فاطمه (س) اولین کسی که پس از رحلت رسول خدا به ایشان ملحق شد.		
۶	حضرت فاطمه (س) خداوند با خوشحالی او خشنود و با خشم او می شود.		
۷	حضرت فاطمه (س) پس از ازدواج با راهنمایی پدر بزرگوارش کارهای خارج خانه را به عهده گرفت.		

۸- با توجه به متن زیر به سوال پاسخ دهید.

«دختر پیامبر(ص) بود اما مثل پدرش ساده زندگی می کرد. سلمان فارسی با تعجب می گوید: دختران پادشاهان روم و ایران بر تخت هایی از طلا می نشینند و پارچه های زربفت برتن می کنند. امام دختر رسول خدا نه چادر گران قیمتی بر سر دارد نه لباس هایی فاخر.»
متن بیانگر کدام صفت حضرت زهرا سلام علیها می باشد؟

۹- متن زیر را بخوانید و به سوالات زیر پاسخ دهید.

«غلام از شادمانی آزادی، با صدای بلند می خندد و می گوید: عجب گردن بند پربرکتی، گرسنه ای را سیر کرد، برهنه ای را پوشاند و فقیری را بی نیاز کرد و بنده ای را آزاد ساخت و در پایان به صاحب اصلی اش (فاطمه) بازگشت.»
الف) متن مربوط به کدام صفت حضرت زهرا «سلام الله علیها» می باشد؟
ب) گردن‌بند حضرت زهرا سلام الله علیها مشکل چند نفر را و به چه شکلی حل کرد؟
۱۰- بنابر فرمایش پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله چه رابطه ای میان خشم و خشنودی خدا و حضرت فاطمه (س) وجود دارد؟

۱۱- به چهار نمونه از کارهای حضرت فاطمه سلام الله علیها که بیانگر اهمیت ایشان به خانواده و خانه داری اشاره کنید.

۱۲- متن زیر را بخوانید و سه مورد از صفات حضرت زهرا سلام الله علیها را بنویسید.

حضرت زهرا «سلام الله علیها» با گشاده رویی به پرسش های (معارف و احکام دین) زنان مدینه پاسخ می داد و هرگز از راهنمایی آنان خسته نمی شد چرا که معتقد بود به ازای هر مسئله ای که پاسخ می دهد بیش از فاصله ی زمین و عرش مروارید پادشاه می گیرد و در روز قیامت به عالمان شیعه براساس میزان دانش لباسهای گرانبها داده می شود. و اوست که خود را از مرد نامحرم می پوشاند و در بیان علت کارش میگوید: «اگر او مرا نمی بیند من که او را می بینم و او بوی مرا استشمام می کند.»

۱- ..... ۲- ..... ۳- .....

۱۳- هر یک از مفاهیم نوشته شده در ستون الف با عبارت یا عباراتی در ستون ب ارتباط دارد. آن ها را پیدا کرده و شماره مربوط را داخل کادر بنویسید.

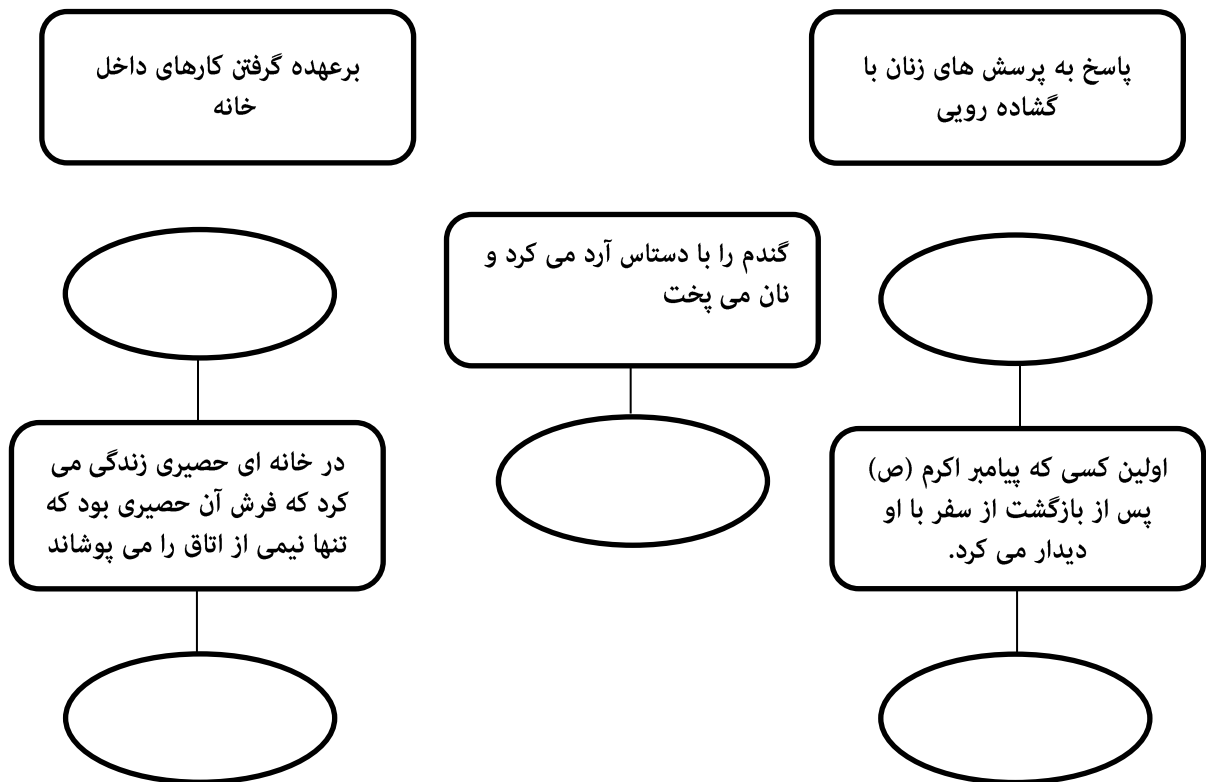
الف

ب

الف - حضرت علی(ع)	☐	۱- آخرین کسی که رسول خدا هنگام مسافرت با او خداحافظی می کرد.
ب - حضور در صحنه اجتماع	☐	۲- در دوران کودکی به دنبال پدر به مدینه هجرت کرد.
ج - حضرت فاطمه زهرا(س)	☐	۳- کارهای بیرون خانه بر عهده ی ایشان بود.
د - اهمیت دادن به خانه و خانه داری	☐	۴- معارف و احکام دین را به بانوان آموزش می دادند.
		۵- سرور زنان و اولین و آخرین و برترین بانوی جهان.
		۶- حضرت فاطمه (س) در تمام مدت زندگی هرگز همسرش را خشمگین نکرد.

- ۱۴- این فرمایش پیامبر(س) که «فاطمه سرور زنان اولین و آخرین و برترین بانوی جهان است» یعنی چه؟ (یا) چه مفاهیمی را دربردارد؟
- ۱۵- شش نمونه از ویژگی های اخلاقی حضرت فاطمه (علیه السلام) را نام ببرید.
- ۱۶- چرا حضرت فاطمه (علیه سلام) از سفر به آخرت نگران بود؟
- ۱۷- جهت بهره برداری صحیح از شب قدر فرزندان خود را چگونه آماده می کرد؟
- ۱۸- تقسیم کار برای زندگی مشترک علی و فاطمه (علیهما السلام) توسط ..... انجام شد.
- ۱۹- تدبیر حضرت فاطمه سلام الله علیها برای خانواده و استفاده بهتر از شب قدر چه بوده است؟
- ۲۰- وصف فاطمه سلام الله علیها را از زبان حضرت علی(ع) بنویسید.
- ۲۱- فائزه رو به فاطمه می کند و می گوید: دیدی سخنران چه می گفت؛ من می گویم اسم تو که فاطمه است باید از زندگی حضرت فاطمه سلام الله علیها شناخت داشته باشی من که لازم نیست، چرا باید شناخت داشته باشم؟ شما به کمک فاطمه بیایید و جواب دهید نتیجه شناخت از آن حضرت چیست؟
- ۲۲- هر یک از ویژگی های اخلاقی حضرت فاطمه سلام الله علیها را با توجه به نمونه های داخل کادرها، جایگزین نمایید.

«حضور در صحنه اجتماع - علاقه شدید به پیامبر - ساده زیستی - حیا و عفت - اهمیت به خانواده»

به شکل دیگر

۲۳- نمونه هایی از ویژگی های اخلاقی حضرت فاطمه زهرا سلام الله عليها را با توجه به آنچه در درس آموختید، بنویسید.

..... :	سادۀ زیستی
..... :	ایثار و بخشندگی
..... :	حیا و عفت

۲۴- جملات زیر خصوصیات حضرت فاطمه زهراست؛ آنها را کامل کنید:

(الف) در لحظات آخر عمر پیامبر اکرم (ص)، ایشان به دخترش فرمودند: .....

(ب) پیامبر اکرم (ص) می فرمایند: خداوند فاطمه را .....

(ج) حضرت فاطمه سلام الله عليها سعادت زنان را .....

(د) ایشان عبادت را تنها در..... نمی دید.

« فاطمه سرور زنان اولین و آخرین و برترین بانوی جهان است.»

۲۵- در مورد این فرمایش پیامبر(ص) توضیح دهید.

.....

ترجمه آیات

به نام خداوند بخشایشگر و مهربان.

- ۱- محققا ما به تو خیر کثیر (فاطمه سلام الله علیها) دادیم.
- ۲- پس به شکرانه‌اش برای پروردگارت نماز بخوان و قربانی کن.
- ۳- و بدان که محققا شماتت‌گوی و دشمن تو ابتر و بلاعقب است.

بیان آیات

در این سوره منتهی بر رسول خدا (صلی‌الله‌علیه و آله و سلم) نهاده به اینکه به آن جناب کوثر داده، و این بدان منظور است که آن جناب را دلخوش سازد و بفهماند که آن کس که به وی زخم زبان می‌زند که اولاد ذکور ندارد و اجاق کور است، خودش اجاق کور است، و این سوره کوتاه‌ترین سوره قرآن است، و روایات در اینکه آیا این سوره در مکه نازل شده و یا در مدینه مختلف است، و ظاهرش این است که در مکه نازل شده باشد. و بعضی از مفسرین به منظور جمع بین دو دسته روایات گفته‌اند: ممکن است دو نوبت نازل شده باشد یکی در مکه و بار دیگر در مدینه. انا اعطیناک الکوثر در مجمع البیان می‌گوید: کلمه کوثر بر وزن فاعل به معنای چیزی است که شانش آن است که کثیر باشد، و کوثر به معنای خیر کثیر است. ولی مفسرین در تفسیر کوثر و اینکه کوثر چیست اختلافی عجیب کرده‌اند: بعضی گفته‌اند: خیر کثیر است. و بعضی معانی دیگری کرده‌اند که فهرست‌وار از نظرخواننده می‌گذرد:

نهری است در بهشت.

حوض خاص رسول خدا (صلی‌الله‌علیه و آله و سلم) در بهشت و یا در محشر است.

اولاد رسول خدا (صلی‌الله‌علیه و آله و سلم) است.

اصحاب و پیروان آن جناب تا روز قیامت است.
علمای امت او است.
قرآن و فضائل بسیار آن.
مقام نبوت است.
تیسیر قرآن و تخفیف شرایع و احکام است.
اسلام است.
توحید است.
علم و حکمت است.
فضائل رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) است.
مقام محمود است.
نور قلب شریف رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) است.

و از این قبیل اقوالی دیگر که به طوری که از بعضی از مفسرین نقل شده بالغ بر بیست و شش قول است.

صاحبان دو قول اول استدلال کرده‌اند به بعضی روایات، و اما باقی اقوال هیچ دلیلی ندارند به جز تحکم و بی دلیل حرف زدن، و به هرحال اینکه در آخر سوره فرمود: ان شائنك هو الابتر با در نظر گرفتن اینکه کلمه ابتر در ظاهر به معنای اجاق کور است، و نیز با در نظر گرفتن اینکه جمله مذکور از باب قصر قلب است، چنین به دست می‌آید که منظور از کوثر، تنها و تنها کثرت ذریه‌ای است که خدای تعالی به آن جناب ارزانی داشته، (و برکتی است که در نسل آن جناب قرار داده)، و یا مراد هم خیر کثیر است و هم کثرت ذریه، چیزی که هست کثرت ذریه یکی از مصادیق خیر کثیر است، و اگر مراد مساله ذریه به استقلال و یا به طور ضمنی نبود، آوردن کلمه ان در جمله ان شائنك هو الابتر فایده‌ای نداشت، زیرا کلمه ان علاوه بر تحقیق، تعلیل را هم می‌رساند و معنا ندارد بفرماید ما به تو حوض دادیم، چون که بدگوی تو اجاق کور است و یا بی خبر است. و روایات هم بسیار زیاد رسیده که سوره مورد بحث در پاسخ کسی نازل شده که رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) را به اجاق کوری زخم زبان زد و این زخم زبان هنگامی بود که قاسم و عبد الله دو فرزندان رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) از دنیا رفتند، پس با این بیان روشن شد که سخن آن مفسر که گفته: منظور صاحب این زخم زبان از کلمه ابتر بریدگی از مردم یا انقطاع از خیر بوده و خدای تعالی در رد گفتارش فرموده او خودش منقطع از هر چیزی است سخن بی وجهی است. و چون جمله انا اعطیناك ... در مقام منت نهادن بود، با سیاق متکلم مع الغیر (ما) آمد که بر عظمت دلالت می‌کند، و چون منظور از آن خوشدل ساختن رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) بود مطلب را با واژه اعطاء که ظاهر در تملیک است بیان داشت و فرمود: ما به تو کوثر عطا کردیم. و این جمله از این دلالت خالی نیست که فرزندان فاطمه (علیها السلام) ذریه رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) هستند، و این خود یکی از خبرهای غیبی قرآن کریم است، چون همانطور که می‌بینیم خدای تعالی بعد از درگذشت آن حضرت برکتی در نسل آن جناب قرار داد، به طوری که در همه عالم هیچ نسلی معادل آن دیده نمی‌شود، آن هم با آن همه بلاها که بر سر ذریه آن جناب آوردند و گروه گروه از ایشان را کشتند. فصل لربك و انحر از ظاهر سیاق و ظاهر اینکه حرف فاء بر سر این جمله در آمده، استفاده می‌شود که امر به نماز و نحر شتر، که متفرع بر جمله انا اعطیناك الکوثر شده، از باب شکر نعمت است، و چنین معنا می‌دهد، حال که ما بر تو منت نهادیم و خیر کثیرت دادیم این نعمت بزرگ را با نماز و نحر شکرگزاری کن. و مراد از نحر بنا بر روایاتی که از طرق شیعه و سنی از رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) و از علی (علیه السلام) رسیده، و نیز روایاتی که شیعه از امام صادق و سایر ائمه اهل بیت (علیهم السلام) روایت کرده، دست بلند کردن به طرف گردن در هنگام تکبیر گفتن برای نماز است.

ولي بعضی گفته‌اند: معنایش این است که نماز عید قربان بخوان، و شتر هم قربانی کن، (چون کلمه نحر به معنای سر بریدن شتر به آن نحو خاص است، همچنان که کلمه ذبح به معنای سر بریدن سایر حیوانات است).

بعضی دیگر گفته‌اند: معنایش این است که برای پروردگارت نماز بخوان، و وقتی سر از رکوع بر می‌داری به طور کامل بایست. بعضی دیگر معانی دیگری هم ذکر کرده‌اند. ان شائک هو الابر کلمه: شانیء به معنای دشمن خشمگین، و کلمه ابر به معنای اجاق کور است، و این کسی که چنین زخم زبانی به آن جناب زده بود عاصی بن وائل بوده. بعضی گفته‌اند: مراد از ابر منقطع از خیر، و یا منقطع از قوم خویش است، که خواننده توجه فرمود این قول با روایات شان نزول نمی‌سازد.

بحث روایتی

در الدر المنثور است که بخاری ابن جریر و حاکم از طریق ابی بشر از سعید بن جبیر از ابن عباس روایت کرده‌اند که گفت: کوثر آن خیری است که خدای تعالی به رسول خدا (صلی‌الله‌علیه و آله و سلم) داد. ابو بشر می‌گوید: به سعید بن جبیر گفتم جمعی از مردم معتقدند که کوثر نام نهری در بهشت است. سعید گفت نهری هم که در بهشت است یکی از خیرهایی است که خدای تعالی به آن جناب ارزانی داشته. و در همان کتاب آمده که ابن ابی حاتم، حاکم، ابن مردویه، و بیهقی در کتاب سنن خود، از علی بن ابی طالب روایت کرده‌اند که فرموده وقتی این سوره بر رسول خدا (صلی‌الله‌علیه و آله و سلم) نازل شد، از جبرئیل پرسید: این نحیره که خدای عز و جل مرا بدان مامور فرموده چیست؟ گفت: منظور نحیره نیست، بلکه خدای تعالی مامورت کرده وقتی می‌خواهی احرام نماز ببندی دستهایت را بلند کنی، هم در تکبیر الاحرام و هم در هنگام رکوع رفتن و هم در موقع سر از رکوع برداشتن، که این نماز ما و نماز فرشتگانی است که در هفت آسمان هستند، و برای هر چیزی زینتی است، و زینت نماز دست بلند کردن در هر تکبیر است و رسول خدا (صلی‌الله‌علیه و آله و سلم) فرمود: دست بلند کردن یکی از مظاهر استکانت و التماس است که خدای تعالی (در مذمت کفار) فرموده: فما استکانوا لربهم و ما يتضرعون - برای پروردگار خود نه استکانت دارند و نه تضرع و زاری. مؤلف: این روایت را صاحب مجمع البیان از مقاتل از اصبخ بن نباته از آن جناب نقل کرده، سپس گفته ثعلبی و واحدی این روایت را در تفسیرهای خود آورده‌اند. و نیز گفته همه عترت طاهره از آن جناب نقل کرده‌اند، که معنای نحر بلند نمودن دو دست تا محاذی گودی زیر گلو در هنگام نماز است. و نیز در الدر المنثور است که ابن جریر از ابی جعفر روایت کرده که در ذیل آیه فصل لربك گفته است: یعنی نماز بخوان، و در معنای کلمه و انحر گفته: یعنی دستها را در آغاز نماز و هنگام گفتن تکبیر افتتاح، بلند کن. و نیز در همان کتاب است که ابن مردویه از ابن عباس روایت کرده که در تفسیر آیه فصل لربك و انحر گفته: خدای تعالی به رسول گرامیش وحی فرستاد که وقتی تکبیر اول نماز را می‌گویی دستها را تا برابر نحر - گودی زیر گلویت - بلند کن، این است معنای نحر. و در مجمع البیان در ذیل آیه از عمر بن یزید روایت کرده که گفت: من از امام صادق (علیه‌السلام) شنیدم که در تفسیر آیه فصل لربك و انحر می‌فرمود: این نحر عبارت است از بلند کردن دستهایت تا برابر صورت. مؤلف: آنگاه می‌گوید: عبد الله بن سنان هم مثل این حدیث را از آن جناب نقل کرده، و نیز قریب به آن را جمیل از آن جناب روایت کرده است.

و در الدر المنثور است که ابن سعد و ابن عساکر از طریق کلبی از ابی صالح از ابن عباس روایت کرده‌اند که گفت: بزرگترین فرزند رسول خدا (صلی‌الله‌علیه و آله و سلم) قاسم، سپس زینب، و آنگاه عبد الله، و پس از او ام کلثوم، و آنگاه فاطمه و در آخر رقیه بود، قاسم از دنیا رفت و اولین کس از فرزندان آن جناب بود که در مکه از دنیا رفت، و بعد از او عبدالله از دنیا رفت، و عاصی بن وائل سهمی گفت: نسل او قطع شد، پس او ابر و بی عقب است، در پاسخش خدای تعالی این آیه را فرستاد که خود عاصی بن وائل ابر و بدون عقب است. و در همان کتاب است که زبیر بن بکار و ابن عساکر، از جعفر بن محمد از پدرش روایت کرده‌اند که فرمود: قاسم پسر رسول خدا (صلی‌الله‌علیه و آله و سلم) در

مکه از دنیا رفت و بعد از دفن جنازه آن جناب رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) به عاصی بن وائل و پسرش عمرو برخورد، عاصی وقتی رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) را از دور دید گفت: الآن زخم زبانی به او می‌زنم، همین که آن جناب نزدیک شد، گفت: چه خوب شد که اجاقش کور شد، در پاسخ او این آیه نازل شد: ان شائنك هو الابتر. و نیز در همان کتاب است که ابن ابی حاتم از سدی روایت کرده که گفت: قریش را رسم چنین بود که وقتی فرزند ذکور کسی می‌مرد می‌گفتند: بتر فلان، و چون فرزند رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) از دنیا رفت عاصی بن وائل گفت بتر یعنی فرزند ذکور مرد، و این فرد (رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) از همه بیشتر بتر شد، چون هیچ فرزند ذکور برایش نماند.

مؤلف: و در بعضی از تواریخ آمده که شماتت کننده ولید بن مغیره بوده. و در بعضی دیگر آمده که ابوجهل بوده. و در بعضی دیگر آمده که عقبه بن ابی معیط بوده. و در بعضی آمده که کعب بن اشرف بوده، ولی معتبر همان است که می‌گفت عاصی بن وائل بوده است. مؤید آن، روایتی است که مرحوم طبرسی آن را در احتجاج از حسن بن علی (علیه السلام) نقل کرده که آن جناب در حدیثی که روی سخنش در آن با عمرو بن العاصی است، فرموده: و تو در بستری مشترك متولد شدی (یعنی مادرت هم با عاصی بن وائل هم بستر می‌شده و هم با دیگران)، و وقتی متولد شدی عده‌ای از رجال قریش بر سر تو نزاع کردند، ابوسفیان بن حرب گفت این پسر از نطفه من است. ولید بن مغیره گفت: از من است. عثمان بن حارث و نصر بن حارث بن کله، و عاصی بن وائل هر يك ادعا کردند که از من است، تا آنکه از میان همه آنان لئیم‌تر و بی‌حسب و نسبت‌تر و خبیث‌تر و ستمکارتر و زناکارترشان عاصی بن وائل زورش بر سایرین چربید و تو را به خود ملحق ساخت. و نیز این تو بودی که برای برشمردن افتخاراتت به خطبه ایستادی، و گفتی این منم که محمد را زخم زبان می‌زنم، و عاصی بن وائل گفت: محمد مردی اَبتر است، یعنی اولاد ذکوری ندارد، اگر از دنیا برود نامش از صفحه روزگار محو می‌شود، و خدای تعالی در پاسخش فرمود: ان شائنك هو الابتر - تا آخر حدیث. و در تفسیر قمی در ذیل آیه انا اعطیناک الکوثر آمده که کوثر نهی است در بهشت، که خدا آن را به محمد (صلی الله علیه وآله و سلم) داده، تا عوض از پسرش ابراهیم باشد. مؤلف: این روایت علاوه بر اینکه مرسل است، یعنی سندش ذکر نشده، و علاوه بر اینکه مضمحل است، یعنی تنها در آن آمده که: فرمود و روشن نکرده که کدام يك از ائمه فرمود، با سایر روایات معارض است، و تفسیر کوثر به نهی در بهشت منافات ندارد که کوثر به معنای خیر کثیر باشد، چون همانطور که در خبر ابن جبیر گذشت نهر بهشتی هم مصداقی از خیر کثیر است.

(۱) : تفسیر شریف المیزان

